

Wprowadzenie

Termin „wykładnia autentyczna” rozumiany jest w teorii prawa w kategoriach wykładni o mocy powszechnie wiążącej dokonywanej przez organ, który dany przepis ustanowił. W piśmiennictwie zagadnienie wykładni autentycznej rodzi szereg kontrowersji. Często już sama idea związana z wprowadzeniem do systemu narzędzi ograniczających autonomię sędziego w postaci wykładni autentycznej poddawana jest krytyce¹. Być może dlatego w polskiej teorii prawa problematyce wykładni autentycznej nie poświęca się wiele uwagi. Z reguły wskazuje się, że to rzadko spotykana sytuacja. Trudno bowiem sobie wyobrazić, aby po uchwaleniu ustawy, zachowując taką samą procedurę, dokonano jej wykładni². Naszym zdaniem w praktyce wykładnia autentyczna ma o wiele większe znaczenie niż to, które zazwyczaj jest z nią związane. Niniejsze opracowanie stanowi próbę całościowej analizy problematyki wykładni autentycznej z punktu widzenia nauki o wykładni prawa. Zwracamy uwagę na to, że pojęcie wykładni autentycznej charakteryzuje się wysokim stopniem wieloznaczności. W kategoriach wykładni autentycznej, w różnych jej rozumieniach, mogą być charakteryzowane rozmaite konstrukty prawne – działania dokonywane przez wielorakie podmioty zarówno po ustanowieniu aktu prawnego, jak i przed jego ustanowieniem. Niniejsza praca ma na celu uporządkowanie stanowisk teoretycznych odnoszących się do zagadnienia wykładni autentycznej oraz ich odniesienie do praktyki prawniczej. Waga poruszonych problemów, zwłaszcza biorąc pod uwagę to, że wykładnia autentyczna jest konstrukcją związaną bezpośrednio z najbardziej podstawowymi zagadnieniami teorii prawa, pozwala sformułować wniosek ogólny, iż zagadnienie podjęte w monografii można zaliczyć do problematyki węzłowej dla nauki o wykładni prawa.

1 Obszernie: T. Endicott, *Authentic Interpretation*, „Ratio Juris” 2020, vol. 33, No. 1, s. 6–23.

2 Z. Tobor, *Wykładnia prawa*, w: J. Nowacki, Z. Tobor, *Wstęp do prawoznawstwa*, Wolters Kluwer, Warszawa 2020, s. 315.

Monografia składa się z czterech rozdziałów. W rozważaniach początkowych dokonujemy pojęciowych ustaleń dla ogólniejszego konstruktów, jakim jest „wykładnia prawa”. Zwracamy uwagę na wieloznaczność tego pojęcia i możliwość rozumienia go zarówno w ujęciu pragmatycznym, jak i apragmatycznym oraz pozapragmatycznym. Choć wszystkie elementy takiego podziału służyć będą porządkowaniu bardziej szczegółowych rozważań dalszej części pracy, zasadnicze znaczenie przypisujemy pragmatycznemu ujęciu wykładni, rozumiejąc przez to działanie polegające na ustalaniu intencji prawodawcy.

W dalszej części przechodzimy do zasadniczej części wywodu, który poświęcony jest wykładni autentycznej. Wychodzimy od ogólnych ustaleń o charakterze teoretycznoprawnym. Rozważania w tym zakresie otwiera ustalenie akceptowanego przez piśmiennictwo miejsca wspólnego dla przedmiotowego pojęcia, jakim jest interpretacja tekstu prawnego przez tego, kto ten tekst ustanowił. W rozdziale 2. dokonujemy konstruktywnych ustaleń dotyczących problematycznych kwestii, takich jak tożsamość interpretatora i prawodawcy oraz moc wiążąca rezultatów wykładni autentycznej. Podejmujemy także zagadnienie wzajemnej relacji wykładni autentycznej oraz wykładni legalnej.

W rozdziale 3. zajmujemy się problemami o charakterze praktycznym. Funkcjonujące w praktyce formy stanowiące przejaw wykładni autentycznej zostają uporządkowane zgodnie z przyjętym w metodologicznej części podziałem wykładni autentycznej. W szczególności przeprowadzamy tu analizy poświęcone wykładni autentycznej w ujęciu instytucjonalnym oraz pozainstytucjonalnym. W tym pierwszym rozumieniu charakteryzowane są działania organu, który ustanowił dany akt prawotwórczy, polegające na ustalaniu znaczenia jakiegoś tekstu prawnego, w przedsięwzięciu przewidzianym prawem, lecz odrębnym od stanowienia prawa. W ujęciu pozainstytucjonalnym to działanie odbywa się poza ramami prawem przewidzianego, oficjalnego przedsięwzięcia.

W rozdziale 4. dokonujemy analizy wykładni autentycznej rozumianej w kategoriach narzędzi pochodzących od prawodawcy, wykorzystywanych w procesie wykładni prawa (ujęcie pozapragmatyczne). W tej części podejmujemy m.in. problematykę tekstu aktu normatywnego, w tym definicji legalnych i preambuł oraz materiałów legislacyjnych. Odnosimy się także do najnowszych badań w teorii prawa poświęconych problematyce prawa interpretacyjnego. Książkę zamykają ustalenia podsumowujące.

Nasze zamierzenie badawcze ograniczamy do problematyki wykładni autentycznej. Niniejsza praca ma przede wszystkim charakter systematyczny.

Pomijamy wszelkie inne problemy dotyczące zagadnienia wykładni prawa, które pojawiły się w trakcie prowadzonych badań, gdyż zasługują one na odrębne opracowanie. Podkreślamy, że przedstawione poglądy są wynikiem dyskursu pomiędzy dwoma współautorami – poczynione konkluzje wspólnie podzielamy. Pewne kontrowersje dotyczące charakteru wykładni autentycznej oczywiście pozostały. Dostrzegamy je z należytą jasnością – zwłaszcza w tych fragmentach pracy, w których przedstawiamy możliwość zajęcia odmiennych poglądów co do analizowanych problemów teoretycznoprawnych.

Zamierzeniem, które wyznaczaliśmy sobie, podejmując problematykę wykładni autentycznej, było wypełnienie luki niewątpliwie istniejącej w polskiej teorii prawa w tej materii. Waga problemu sprawia bowiem, że trudno zagadnienie wykładni autentycznej sprowadzić do jednozdaniowych wypowiedzi podręcznikowych. Mamy jednak także pełną świadomość tego, że poruszone w pracy zagadnienia nie wyczerpują wszystkich możliwych problemów, mogą one stanowić jednak pole do dalszej dyskusji. Żywimy nadzieję na krytyczną ocenę sformułowanych przez nas tez, a przez to pogłębioną dyskusję naukową w tym zakresie w przyszłości.